

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

ISABEL ALLENDE

Inés a sufletului meu

Traducere din spaniolă de
CORNELIA RĂDULESCU

HUMANITAS
fiction

Coperta de
ANGELA ROTARU

Redactor
ANDREEA RĂSUCEANU

ISABEL ALLENDE
INÉS DEL ALMA MÍA

© Isabel Allende, 2006

Ilustrațiile din această carte sunt preluate din ediția *La Araucana*,
de Alonso de Ercilla, Editura Gaspar y Roig, Madrid, 1852.

© HUMANITAS FICTION, 2009, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 73, fax 021/408 83 74
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ALLENDE, ISABEL

Inés a sufletului meu / Isabel Allende; trad.: Cornelia Rădulescu. -
București: Humanitas Fiction, 2009
ISBN 978-973-689-291-2

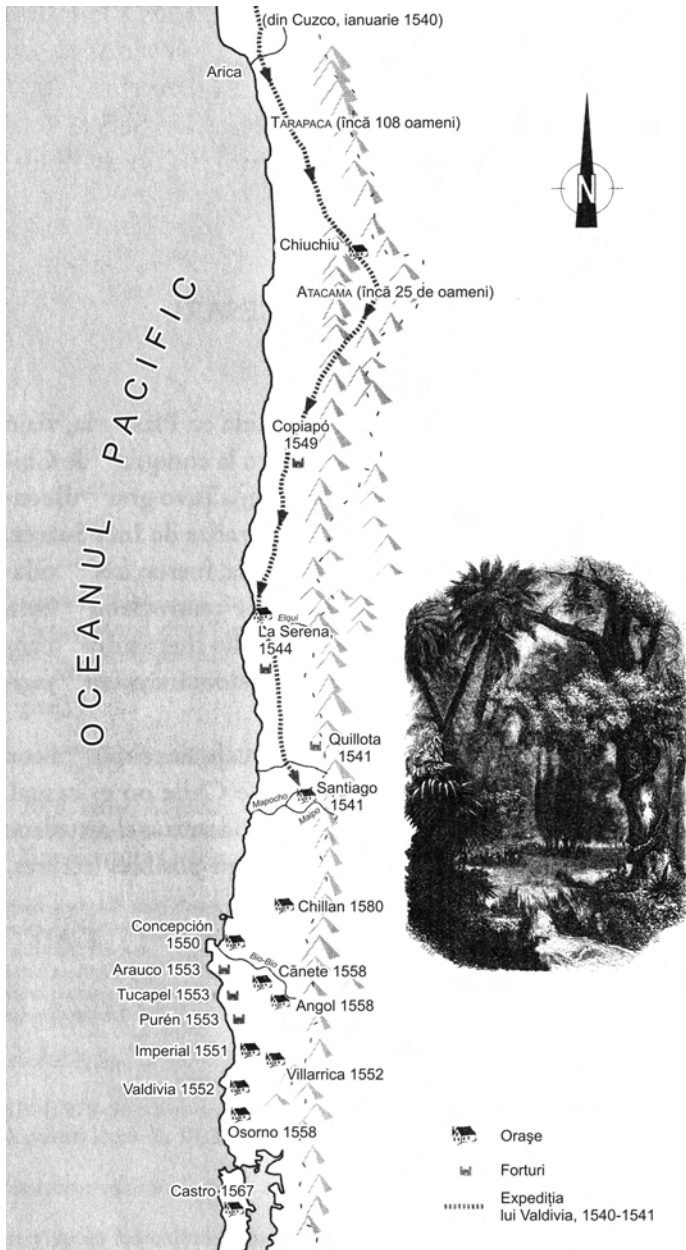
I. Rădulescu Cornelia (trad.)

821.134.2(83)-31=135.1

Observație necesară

Inés Suárez (1507-1580), spaniolă născută în Plasencia, a plecat în Lumea Nouă în 1537 și a luat parte la cucerirea Regatului Chile și la întemeierea orașului Santiago. A exercitat o mare influență politică și a avut multă putere economică. Faptele lui Inés Suárez, menționate de cronicarii epocii, au fost aproape ignorate de istorici mai bine de patru sute de ani. În aceste pagini relatez faptele așa cum apar ele în documente. M-am limitat să le depăn cu un minimum de imaginație. Aceasta e o operă de ficțiune, însă orice asemănare cu fapte și personaje din timpul cuceririi Regatului Chile nu e întâmplătoare. De asemenea, mi-am luat libertatea de a moderniza castiliana secolului al XVI-lea, pentru ca posibilia mei cititori să nu intre în panică.

I.A.

*Cronicile doñei Inés Suárez, încredințate spre păstrare
Bisericii Dominicane de către fiica ei, doña Isabel de
Quiroga, în luna decembrie a anului Domnului 1580.
Santiago de la Nueva Extremadura
Regatul Chile.*

Manuel Ortega, *Inés de Suárez apărând Santiago*,
Museo Histórico Nacional, Santiago de Chile

Capitolul unu
Europa, 1500-1537

Sunt Inés Suárez, locuiesc în cinstitul oraș Santiago de Nueva Extremadura, în Regatul Chile, în anul Domnului 1580. De data exactă a nașterii mele nu sunt sigură, dar după maică-mea m-am născut la scurtă vreme de la foametea și groaznica epidemie care au bântuit Spania imediat după moartea lui Filip cel Frumos. Nu cred că ciurma a fost provocată de moartea regelui, așa cum spunea lumea văzând cum trece cortegiul funerar, lăsând în aer zile în șir miros de migdale amare, dar parcă poți să știi. Regina Juana, încă tânără și frumoasă, a bătut Castilla mai bine de doi ani, ducând catafalcul dintr-un loc într-altul și deschizându-l adesea ca să-și sărute bărbatul pe gură, cu speranța că-l va reînvia. În ciuda alifiilor îmbălsămătorului, Frumosul puțea. Când am venit eu pe lume, nefericita regină, nebună de legat, era de-acum zăvorâtă în palatul Tordesillas împreună cu cadavrul consortului, ceea ce înseamnă că am adunat până acum măcar șaptezeci de ierni și că până la Crăciun am să mor. Aș putea să vă spun că data morții mele mi-a fost ghicită de o țigancă de pe malul râului Jerte, dar asta n-ar fi decât o închipuire din cele ce se pun în cărți și care, pentru că se tipăresc, par adevărate. Țiganca mi-a prezis doar o viață lungă, asta zice oricare din ele pentru un ban. Nu, inima mea buimacă e cea care mă anunță că se apropie sfârșitul. Am știut mereu că voi muri bătrână, împăcată și în patul meu, precum toate femeile din neamul meu, drept care n-am stat pe gânduri când a fost vorba să înfrunt pericole mari, pentru că nimeni nu pleacă pe lumea cealaltă înainte să-i sune ceasul. „Ai să

mori de bătrânețe, coniță, fii pe pace“, mă liniștea Catalina în blânda ei spaniolă de Peru, atunci când galopul ca de bidivii întărâtați pe care-l simțeam în piept mă trântea la pământ. Am uitat numele *quechua* al Catalinei și acum e cam târziu s-o mai întreb, căci am înmormântat-o în grădina casei mele în urmă cu destui ani, dar sunt absolut sigură de exactitatea și veridicitatea profețiilor sale. Catalina a intrat în serviciul meu în străvechea cetate Cuzco, nestemata incașilor, pe vremea lui Francisco Pizarro, viteazul bastard care, după cum spune gura lumii, a început prin a păzi porcii în Spania și a sfârșit prin a deveni Marchiz Guvernator al Perului grație ambiției și nenumăratelor sale trădări. Asta e ironia acestei Lumi Noi din Americi, unde nu domnesc legile tradiției și totul e amestecat: sfinți și păcătoși, albi, negri, mulatri, indieni, mețiși, nobili și slugi. Oricine se poate trezi în lanțuri și însemnat cu fierul roșu, pentru ca a doua zi Fortuna să-l ridice din nou. Am trăit mai bine de patruzeci de ani în Lumea Nouă și tot nu m-am obișnuit cu dezordinea asta, cu toate că eu însămi am profitat de ea: dacă aș fi rămas în satul în care m-am născut, aș fi acum o babă săracă și oarbă de atâta brodat la lumina unei feștile. Aș fi Inés, cusătoreasa de pe strada Apeductului. Aici sunt doña Inés Suárez, o doamnă însemnată, văduva Prealuminatului Guvernator don Rodrigo de Quiroga, cuceritoarea și întemeietoarea Regatului Chile.

Vă spuneam că am cel puțin șaptezeci de ani bine trăiți, însă sufletul și inima, încă neieșite din clocotele tinereții, se întreabă ce naiba s-a întâmplat cu trupul. Mă uit în oglinda de argint, primul cadou pe care mi l-a făcut Rodrigo la căsătorie, și n-o recunosc pe bunicuța asta căruntă care îmi întoarce privirea. Cine să fie asta care-și râde de Inés cea adevărată? O cercetez mai atent, sperând să zăresc în fundul oglinzii codana cu genunchi juliți care am fost odată, fata care fugea prin grădini pe ascuns ca să facă dragoste, femeia matură și pătimașă care dormea în brațele lui Rodrigo de Quiroga. Sunt pitite pe-acolo, sunt sigură, dar nu reușesc să le văd. Astăzi nu mai încălec iapa, nu mai port armură

și sabie, dar nu pentru că mi-ar lipsi curajul, căci îl am din belșug, ci pentru că m-a trădat corpul. Puterile m-au lăsat, mă dor încheieturile, mi-au înțepenit oasele și mi s-a încețoșat privirea. Fără ochelarii de scrib pe care i-am comandat în Peru n-aș putea să aștern aceste rânduri. Am vrut să-l însoțesc pe Rodrigo – Dumnezeu să-l odihnească – în ultima sa bătălie împotriva indienilor *mapuche*, dar nu mi-a dat voie. „Ești cam bătrână pentru așa ceva, Inés“, a răs atunci. „La fel de bătrână ca tine“, am zis eu, deși nu era chiar așa, el era cu câțiva ani mai tânăr. Credeam că n-o să ne mai vedem, dar ne-am despărțit fără lacrimi, convinși c-o să ne reîntâlnim pe lumea cealaltă. Știam de ceva vreme că Rodrigo avea zilele numărate, deși el făcea tot posibilul s-o ascundă. Nu s-a plâns niciodată, îndura strângând din dinți și doar fruntea scăldată în sudori reci îi trăda durerea. A pornit spre sud galben la față și cu febră, cu o pustulă supurândă la picior, pe care toate lecurile și rugăciunile mele nu reușiseră s-o vindece; avea să-și împlinească dorința de a muri precum un soldat în vâltoarea luptei, nu ca un moș în patul lui. Doream să fiu de față ca să-i țin capul în clipa supremă și să-i mulțumesc pentru dragostea pe care mi-o dăruise în lunga noastră viață împreună.

— Privește, Inés, mi-a zis atunci, arătând spre câmpia care se întindea până la poalele munților. Toate astea, laolaltă cu cele câteva sute de indieni, Dumnezeu ni le-a dat în grijă. Așa cum obligația mea e să lupt cu sălbaticii din Araucania, a ta e să ai grijă de moșie și de sufletele ce sălășluiesc pe ea.

Dar motivul adevărat pentru care alesese să plece singur era că nu voia să-mi ofere tristul spectacol al bolii sale, prefera să rămână în amintire călare pe cal în fruntea vitejilor săi, luptând în zona sacră la sud de râul Bío-Bío, unde se adunase ferocea oaste *mapuche*. Îmi comanda în calitate de căpitan, de aceea am acceptat ca o soție supusă, ceea ce n-am fost niciodată. Urmau să-l ducă pe câmpul de bătălie într-un hamac, iar acolo, ginerele lui, Martín Ruiz de Gamboa, avea să-l lege de cal, așa cum se procedase și cu Cidul Campeador, ca să-i înfricoșeze pe vrăjmași. S-a năpustit în luptă în fruntea

oamenilor săi ca un nebun, sfidând primejdia și cu numele meu pe buze, însă nu și-a găsit moartea dorită. Mi l-au adus acasă pe o lectică improvizată, bolnav în ultimul hal, căci otrava tumorii îi cuprinsese tot corpul. Altul ar fi murit de mult, însă Rodrigo era tare, în ciuda ravagiilor bolii și a oboselii luptelor. „Te-am iubit din prima clipă și-am să te iubesc veșnic, Inés“, mi-a spus în timp ce agoniza, apoi a mai spus că dorea să fie îngropat fără pompă și să se facă treizeci de slujbe pentru odihna sufletului său. A murit în casa asta, în brațele mele, într-o seară caldă de vară. Am zărit Moartea, ca prin ceață, dar de neconfundat, așa cum văd literele astea pe hârtie, și-atunci te-am chemat pe tine, Isabel, ca să mă ajuți să-l îmbrăcăm, căci Rodrigo era mult prea orgolios ca să permită slugilor să vadă ce ravagii făcuse boala asupra corpului său. Doar tu, fiica mea, și cu mine am avut voie să-l îmbrăcăm în armura completă, să-i punem cizmele cu carâmbi întorși, să-l așezăm în jilțul preferat, cu coiful și sabia pe genunchi, ca să primească astfel sacramentele Bisericii și să plece demn, la fel cum trăise. Moartea, care nu se mișcase de lângă el și aștepta discret să terminăm cu pregătirile, l-a cuprins în brațele ei mămoase și-apoi mi-a făcut semn să mă apropiu să-i culeg ultima suflare. M-am aplecat și l-am sărutat pe gură, un sărut de amantă.

Nu i-am putut îndeplini dorința de a fi îngropat fără pompă, căci Rodrigo era omul cel mai iubit și mai respectat din Chile. Orașul Santiago a ieșit în păr să-l plângă, iar din alte orașe ale regatului au sosit nenumărate dovezi de durere. Cu ani în urmă poporul ieșise cu flori și salve de archebuză să serbeze numirea sa ca guvernator. L-am îngropat cu meritate onoruri în Biserica Sfintei Fecioare a Milei, pe care noi doi o ridicaserăm în cinstea Maicii Domnului și unde, nu peste multă vreme, voi odihni și eu. Am adunat destui bani pentru ca în următorii trei sute de ani această biserică să țină câte o slujbă săptămânală pentru odihna sufletului nobilului hidalgo don Rodrigo de Quiroga, viteaz soldat al Spaniei, Căpitan de oști, cuceritor și de două ori Guvernator al Regatului Chile, Cavaler al Ordinului de Santiago, bărbatul meu. Lunile astea fără el mi s-au părut o eternitate.

Dar nu trebuie să anticipez, dacă-mi povestesc viața fără ordine și rigoare, risc să mă rătăcesc pe drum; o cronică trebuie să urmeze ordinea firească a evenimentelor, chiar dacă memoria e o învâlmășeală lipsită de logică. Scriu noaptea, la masa lui Rodrigo și cu mantia lui de alpaca pe umeri. Mă păzește Baltazar, strănepotul câinelui care a venit cu mine în Chile și m-a însoțit paisprezece ani. Acel prim Baltazar a murit în 1553, anul în care a fost ucis Valvidia, dar mi-a lăsat urmași, la fel de masivi, cu labe mari și blana aspră. Casa asta e friguroasă, în ciuda covoarelor, draperiilor, tapiseriilor și cazanelor cu jar, *braseros*, pe care servitorii le țin mereu pline cu cărbuni aprinși. Te plângi des, Isabel, că aici nu se poate respira de atâta dogoare; pesemne că frigul nu e în aer, ci în mine. Dacă-mi pot așterne amintirile și gândurile cu cerneală pe hârtie e mulțumită părintelui González de Marmolejo, care și-a făcut timp între evanghelizarea sălbaticilor și alinarea creștinilor să mă învețe carte. Pe atunci era capelan, apoi a ajuns primul episcop din Chile, precum și omul cel mai bogat din regat, așa cum voi arăta mai încolo. A murit fără să ia nimic cu el, dar urma faptelor sale bune a rămas, de aceea l-a iubit lumea. Căci la sfârșit rămâi cu ce ai dat, așa spunea Rodrigo, omul cel mai generos de pe pământ.

Dar să începem cu începutul, cu cele dintâi amintiri ale mele. M-am născut la Plasencia, în nordul Extremadurei, oraș de graniță, războinic și religios. Casa bunicului, unde am crescut, era la o aruncătură de băț de catedrală, căreia oamenii îi spuneau cu drag „bătrâna“, deși nu data decât din secolul al XIV-lea. Am crescut la umbra turlei sale ciudate, acoperite cu un fel de solzi sculptați. N-am mai văzut de atunci zidul gros care apăra orașul, esplanada din Piața Mare, străduțele întunecate, măruntele palate de piatră și galeriile cu arcade, nici micul conac al bunicului în care trăiesc acum nepoții surorii mele mai mari. Bunicul, de meserie meșteșugar ebenist, făcea parte din Confreria Adevăratei Cruci, onoare care-i întrecea condiția socială. Înființată în cea mai veche mănăstire din oraș, confreria conducea procesiunile din Săptămâna Mare. Bunicul, îmbrăcat în veșmânt

violet, cu pieptar galben și mănuși albe, era unul din purtătorii Crucii. Tunica îi era pătată de sângele produs de loviturile de bici pe care și le dădea ca să-l însoțească pe Christos pe drumul plin de suferință al Golgotei. În Săptămâna Mare obloanele casei se închideau, gonind lumina soarelui, noi posteam și vorbeam în șoaptă, viața se limita la rugăciuni, suspine, spovedanii și sacrificii. Într-o Vinere Mare soră-mea, Asunción, pe-atunci în vârstă de unsprezece ani, s-a trezit cu stigmatele lui Christos în palme, niște plăgi oribile deschise, și cu ochii dați peste cap și pironiți spre cer. Mama a trezit-o la viață cu două palme zdravene, i-a vindecat rănila cu pânză de păianjen și a obligat-o la o cură severă de ceai de mușețel. Fata a stat închisă în casă până i s-au cicatrizat rănila și mama ne-a interzis să mai pomenim de afacerea asta, căci nu voia ca fiică-sa să fie purtată ca la bălci din biserică în biserică. Asunción nu era singura stigmatizată din regiune, în fiecare an, în Săptămâna Mare câte o fată pățea ceva asemănător, levita, răspândea parfum de roze sau îi creșteau aripi, devenind imediat obiectul entuziasmului credincioșilor. Din câte-mi amintesc, toate au ajuns măicuțe la vreo mănăstire, în afară de Asunción, care, grație prevederii maică-mii și tăcerii păstrate de familie, și-a revenit fără urmări din miracol, s-a măritat și a făcut mai mulți copii, printre care nepoată-mea Constanza, care o să apară mai târziu în povestea asta.

Îmi amintesc de procesiunile acelea, căci la una dintre ele l-am cunoscut pe Juan, cel care avea să fie primul meu soț. S-a întâmplat în 1526, anul nunții Împăratului nostru Carol Quintul cu frumoasa lui verișoară, Isabel de Portugalia, pe care avea s-o iubească toată viața, și anul când Soliman Magnificul a pătruns cu oștile turcești până în inima Europei, amenințând Creștinătatea. Zvonurile despre cruzimea musulmanilor au îngrozit lumea, ni se părea că hoardele îndrăcite sunt la porțile Plasenciei. În anul acela fervoarea religioasă, întărită de frică, a atins demența. Amețită de post, de fumul de lumânare, de sânge și tămâie, de clamoarea rugăciunilor și gemetele flagelațiilor, mergeam în procesiune mai mult

adormită în urma alor mei. În mijlocul mulțimii de penitenți și înglugați l-am zărit pe Juan. Era și greu să nu-l vezi, căci era cu o palmă mai înalt decât ceilalți, capul îi răsărea deasupra mulțimii. Avea o spinare de războinic, păr negru și ondulat, nas roman și ochi de felină, care mi-au întors imediat privirea cu aceeași curiozitate. „Cine-i ăla?” am întrebat-o pe mama, dar am primit un cot în coaste și ordinul de a-mi pleca privirile. N-aveam logodnic, pentru că bunicul hotărâse să rămân fată bătrână și să am grijă de el până la moarte, ca pedeapsă că mă născusem în locul nepotului pe care și-l dorea. Nu existau nici posibilități să-mi facă zestre și hotărâse că Asunción avea mai multe șanse să facă o căsătorie potrivită, căci avea frumusețea aceea palidă și opulentă preferată de bărbați, era ascultătoare, în timp ce eu eram doar piele și os, și-n plus încăpățânată ca un catâr. Semănam aici cu mama și cu răposata bunică-mea, care numai modele de dulceață nu erau. Pe atunci se spunea că părțile mele cele mai frumoase erau ochii negri și pletele asemenea unei coame de cal, dar asta era valabil pentru o jumătate din fetele din Spania. E adevărat, eram îndemânică, nu exista cusătoreasă și brodează mai harnică decât mine în toată Plasencia și în împrejurimi. Așa am contribuit la întreținerea familiei încă de la opt ani, așa am economisit câte ceva pentru zestrea pe care bunicul n-avea de gând să mi-o facă; îmi propusesem să-mi fac rost de un soț, preferam să mă lupt cu plozii, nu cu zgârciobul meu de bunic. În Vinerea Mare de atunci, în loc s-o ascult pe mama, mi-am dat mantila jos de pe cap și i-am zâmbit necunoscutului. Așa a început amorul meu cu Juan, care era de loc din Málaga. Bunicul s-a opus la început, casa ajunsese un adevărat balamuc, numai țipete și farfurii sparte, uși trântite (s-a crăpat și un perete), iar dacă n-ar fi fost maică-mea, cred că am fi sfârșit prin a ne omorî unul pe altul. Până la urmă a cedat, obosise. Nu știu ce-a văzut Juan la mine, dar chiar că n-are importanță, fapt este că la puțin timp după ce ne-am cunoscut am hotărât să ne căsătorim într-un an, timp în care el avea să-și găsească de lucru, iar eu să-mi măresc un pic zestrea prăpădită.